

non possumus dicere, & in eis cognoscimus ad eas causas prædestinationis hæc divina judicia pertinere, sine quarum causarum latentium præiudicio tunc ista respondere me dixi. Facile est quippe ut infidelitatem accusemus iudæorum de libera voluntate venientem, qui factis apud se tam magnis virtutibus credere noluerunt. Quod & Dominus increpans arguit, & dicit: *Væ tibi, Chorozain & Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere poenitentiam egissent.* Sed numquid possumus dicere, etiam tyrios & sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut credituros non fuisse, si fierent? Cùm eis ipse Dominus adtestetur, quod acturi essent magnæ humilitatis poenitentiam, si in eis facta essent divinarum illa signa virtutum. Et tamen in die iudicii punientur, quamvis minori supplicio quam illæ civitates, quæ apud se virtutibus factis credere noluerunt. Secutus enim Dominus ait: *Veruntamen dico vobis, Tyro & Sidoni remissius erit in die iudicii quam vobis.* Severius ergo punientur isti, illi remissius, sed tamen punientur. Porrò si etiam secundum facta quæ facturi essent si viverent, mortui iudicantur; profectò quia fideles futuri erant isti, si eis cum tantis miraculis fuisset Evangelium prædicatum, non sunt utique puniendi: punientur autem: * falsum est igitur & secundum ea mortuos iudicari, quæ facturi essent si ad viventes Evangelium perveniret. Et si hoc falsum est, non est cur dicatur de infantibus qui pereunt sine baptismo morientes, hoc in eis eo merito fieri, quia præscivit eos Deus, si viverent, prædicatumque illis fuisset Evangelium,

Luc. 10. 13.
Matth. 11.
21.

Matth. 11.
22.

Luc. 10. 14.

Mortui non
iudicantur
secundum
facta quæ
facturi es-
sent, si vi-
verent.

* Hic inci-
pit CAPUT
X. apud
Am. & Er.

lium, infideliter audituros. Restat igitur ut solo peccato originali teneantur obstructi, & propter hoc solum eant in damnationem; a quod videmus aliis eandem habentibus causam, non nisi per Dei gratuitam gratiam regeneratione donari; & ejus occulto, justo tamen iudicio, quoniam non est iniquitas apud Deum, quosdam etiam post baptismum pessimè vivendo perituros, in hac tamen vita quousque pereant detineri; qui non perirent, si eis corporis mors, lapsum eorum præveniens, subveniret. Quoniam nullus mortuus iudicatur ex bonis seu malis, quæ fuerat si non moreretur acturus: alioquin tyrii & sidonii non secundum ea quæ gesserunt poenas luerent; sed potius secundum ea quæ gesturi fuerant, si in eis illæ virtutes evangelicæ factæ fuissent, per grandem poenitentiam & per Christi fidem consequerentur salutem.

Rom. 9. 14.

CAPUT X.

24. QUIDAM disputator catholicus non ignobilis hunc Evangelii locum sic exposuit, ut diceret, præscisse Dominum tyrios & sidonios à fide fuisse postea recessuros, cùm factis apud se miraculis credidissent, & misericordia potius non eum illic ista fecisse: quoniam graviori poenæ obnoxii fierent, si fidem quam tenuerant reliquissent, quam si eam nullo tempore tenuissent. In qua sententia docti hominis & admodum acuti, quæ sint adhuc meritò requirenda, quid me nunc adinet dicere, cùm & ipsa nobis ad id quod agimus suffragetur? Si enim miseratione Dominus non fecit in istis virtutes, per quas fie-

a Sic MSS. Editi verò, quoniam videmus. Et infra, per Dei gratuitam gratiam regenerationem donari.

fieri possent fideles, ne gravius punirentur cum postea fierent infideles, quod eos futuros fuisse præcivit; satis aperteque monstratur, de his peccatis neminem judicari mortuorum, quæ præcivit fuisse facturum, si aliquo modo ei ne illa faciat subvenitur: sicut tyriis & sidoniis, si sententia illa vera est, subvenisse dicitur Christus, quos maluit non accedere ad fidem, quam scelere multò graviore discedere à fide, quod eos, si accessissent, præviderat fuisse facturos. Quàmvis si dicatur: Cur non factum est ut crederent potius, & hoc eis præstaretur, ut antequàm fidem relinquerent, ex hac vita migrarent? Quid responderi possit, ignoro. Qui enim dicit, relicturis fidem beneficio fuisse concessum, ne habere inciperent quod graviore impietate desererent, satis indicat non judicari hominem ex eo quod prænoscur male fuisse facturus, si ei quocumque beneficio ut id non faciat consulatur. Consultum est igitur & illi, qui raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus. Sed cur non ita consultum fuerit tyriis ac sidoniis, ut crederent & raperentur, ne malitia mutaret intellectum eorum; forsitan responderet ille, cui placuit isto modo hanc solvere quæstionem: ego verò quantum ad hoc quod ago adinet, sufficere video, ut secundum istam quoque sententiam, demonstrantur homines non judicari de his quæ non fecerunt, etiam si facturi fuisse prævisi sunt. Quàmquam, ut dixi, hanc opinionem, qua putantur in morientibus vel mortuis vindicari peccata, quæ præciti sunt facturi esse si viverent, etiam refellere pudeat; ne videamur & nos existimasse alicujus esse momenti, quam maluimus dis-

Sap. 4. II.

disputatione cohibere, quàm silentio præterire.

25. PROINDE sicut Apostolus ait: *Non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei*; qui & parvulis quibus vult, etiam non volentibus neque currentibus subvenit, quos ante constitutionem mundi elegit in Christo, daturus eis gratiam gratis, hoc est, nullis eorum vel fidei vel operum meritis præcedentibus: & majoribus etiam his quos prævidit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, quibus non vult subvenire, non subvenit; de quibus in sua prædestinatione occultè quidem, sed justè aliud judicavit. *Non enim est iniquitas apud Deum; sed inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus: universa autem viæ Domini misericordia & veritas.* Investigabilis ergo est misericordia, qua cuius vult miseretur, nullis ejus præcedentibus meritis: & investigabilis veritas, qua quem vult obdurat, ejus quidem præcedentibus meritis, sed cum eo cuius miseretur plerumque communibus. Sicut duorum geminorum, quorum unus assumitur, unus relinquitur, dispar est exitus, merita communia: in quibus tamen sic alter magna Dei bonitate liberatur, ut alter nulla ejus iniquitate damnetur. Numquid enim iniquitas est apud Deum? Absit: sed investigabiles sunt viæ ipsius. Itaque misericordiam ejus in his qui liberantur, & veritatem in his qui puniuntur, sine dubitatione credamus: neque inscrutabilia scrutari, aut investigabilia vestigare conemur. Ex ore quippe infantium & lactentium suam perficit laudem: ut quod in his videmus quorum liberationem bona eorum merita nulla præcedunt, & in his quorum damnationem utrisque com-

CAPUT XI.
Rom. 9. 16.

Rom. 9. 14

Rom. 11.

33.

Psal. 24.

10.

Rom. 9. 18.

Psal. 8. 3

mu-

munia originalia sola præcedunt; hoc & in majoribus fieri nequaquam omnino cunctemur: id est, non putantes, vel secundum sua merita gratiam cuiquam dari, vel nisi suis meritis quemquam puniri, sive pares qui liberantur atque puniuntur, sive dispares habeant causas malas; ut qui videtur stare, videat ne cadat; & qui gloriatur, non in se ipso, sed in Domino gloriatur.

I. Cor. 10.
12.
I. Cor. 1.
31.

Suprà in
epist. Hi-
larii n. 8.

Rom. 5. 12.
& 16.

Manichæi
libros vete-
ris instru-
menti non
recipiunt,
novi non
nisi quos
volunt.

26. Cur autem *causam parvulorum ad exemplum majorum*, sicut scribitis, non patiuntur afferri, homines, qui contra pelagianos non dubitant esse peccatum originale, quod per unum hominem intravit in mundum, & ex uno omnes esse in condemnationem? Quod & manichæi non accipiunt, qui non solum omnes veteris instrumenti Scripturas in ulla auctoritate non habent; verum etiam eas quæ ad novum pertinent Testamentum sic accipiunt, ut suo quodam privilegio, imò sacrilegio, quod volunt sumant, quod nolunt rejiciant: contra quos agebam in libris de Libero arbitrio, unde isti nobis præscribendum putant. Ideo quæstiones operosissimas incidentes enucleatè solvere nolui, ne nimium longum opus esset, ubi me adversus tam perversos testimoniorum divinatorum non adjuvabat auctoritas. Et poteram, sicut feci, quodlibet horum verum esset, quæ non definitè interponebam, certa tamen ratione concludere, in omnibus Deum esse laudandum, sine ulla necessitate credendi duas, sicut illi volunt, coæternas boni & mali permixtas esse substantias.

27. Denique in primo Retractationum libro; quod opus meum nondum legistis, cum ad eosdem libros retractandos venissem, hoc est

est, de Libero arbitrio, ita locutus sum. *In Retr. lib. 1. cap. 9.*
his, inquam, libris ita multa disserta sunt, ut incidentes nonnullæ quæstiones quas vel enodare non poteram, vel longam sermocinationem in præsentem requirebant, ita differrentur, ut ex utraque parte, vel ex omnibus earundem quæstionum partibus, in quibus non apparebat quid potius congrueret veritati, ad hoc tamen ratiocinatio nostra concluderetur, ut quodlibet eorum verum esset, laudandus crederetur, vel etiam ostenderetur Deus. Propter eos quippe disputatio illa suscepta est, qui negant ex libero voluntatis arbitrio mali originem duci; & Deum, si ita est, creatorem omnium naturarum culpandum esse contendunt, eodem modo volentes secundum suæ impietatis errorem (Manichæi enim sunt) immutabilem quamdam, & Deo coæternam introducere naturam mali. Item post aliquantum alio loco: Deinde dictum est, inquam, ex qua miseria peccantibus justissimè inflicta liberat Dei gratia: quia homo sponte, id est, libero arbitrio cadere potuit, non etiam surgere. Ad quam miseriam justæ damnationis pertinet ignorantia, & difficultas, quam patitur omnis homo ab exordio nativitatis suæ: nec ab isto malo liberatur quisquam, nisi Dei gratia. Quam miseriam nolunt pelagianus ex juxta damnatione descendere, negantes originale peccatum: quàmvis ignorantia & difficultas etiamsi essent hominis primordia naturalia, nec sic culpandus, sed laudandus esset Deus, sicuti in eodem libro tertio * disputavimus. Quæ disputatio contra manichæos habenda est, qui non accipiunt Scripturas sanctas veteris instrumenti,

in quibus peccatum originale narratur ; & quidquid inde in litteris apostolicis legitur , detestabili impudentia immissum fuisse contendunt à corruptoribus Scripturarum ; tamquam non fuerit ab Apostolis dictum. Contra pelagianos autem hoc defendendum est , quod utraque Scriptura commendat , quam se accipere profitentur." Hæc dixi in primo libro Retractationum , cum retractarem libros de Libero arbitrio. Nec sola sanè ista ibi à me dicta sunt de his libris ; verum & alia multa , quæ huic ad vos operi inserere longum putavi , & non necessarium : quod & vos existimo esse iudicatos , cum omnia legeritis. Quamvis ergo in libro tertio de Libero arbitrio ita de parvulis disputaverim , ut etiamsi verum esset quod dicunt pelagiani , ignorantiam & difficultatem , sine quibus nullus hominum nascitur , primordia , non supplicia esse naturæ ; vincerentur tamen manichæi , qui volunt duas , boni scilicet & mali , coæternas esse naturas : numquid ideo fides in dubium vocanda vel deserenda est , quam contra ipsos pelagianos catholica defendit Ecclesia , quæ asserit originale esse peccatum , cuius reatus generatione contractus , regeneratione solvendus est ? Quod si & isti fatentur nobiscum , ut simul in hac causa pelagianorum destruamus errorem : cur putant esse dubitandum , quod etiam parvulos Deus , quibus dat suam gratiam per baptismatis sacramentum , eruat de potestate tenebrarum , & transferat in regnum Filii caritatis suæ ? In eo ergo quod aliis eam dat , aliis non dat , cur nolunt cantare Domino misericordiam & iudicium ? Cur autem illis potius quam illis detur , quis cognovit sensum Domini ? Quis ins-

Coloss. I.
13.

Ps. 100. I.

Rom. II.
34.

inscrutabilia scrutari valeat ? Quis investigabilia vestigare ?

28. CONFICITUR itaque gratiam Dei non secundum merita accipientium dari , sed secundum placitum voluntatis ejus , in laudem & gloriam ipsius gratiæ ejus , ut qui gloriatur , nullo modo in se ipso , sed in Domino gloriatur : qui hominibus dat quibus vult , quoniam misericors est ; quod & si non det , justus est : & non dat quibus non vult , ut notas faciat divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ. Dando enim quibusdam quod non merentur , profectò gratuitam , & per hoc veram suam gratiam esse voluit : non omnibus dando , quid omnes merentur ostendit. Bonus in beneficio certorum , justus in supplicio ceterorum : & bonus in omnibus , quoniam bonum est , cum debitum redditur ; & justus in omnibus , quoniam justum est , cum a debitum sine cujusquam fraude donatur.

29. Defenditur autem sine meritis Dei gratia , id est , vera gratia , etiam si parvuli baptizati , sicut pelagiani sentiunt , non eruantur de potestate tenebrarum , quia nulli peccato , sicut putant pelagiani , tenentur obnoxii , sed tantum in regnum Domini transferuntur : etiam sic enim sine ullis bonis meritis datur eis regnum quibus datur , & sine ullis malis meritis non datur eis quibus non datur. Quod adversus eosdem pelagianos dicere solemus , quando nobis objiciunt , quod fato tribuamus Dei gratiam , dicendo eam non secundum merita nostra dari. Ipsi enim potius Dei gratiam fato in parvulis tribuunt , qui dicunt *fatum esse* ,

662

ubi

^a In antè excusis , cum debitum. Aptius in Remensis Ecclesiæ codice , cum inadbitum.

CAP. XII.
Eph. I. 5.

I. Cor. I. 31.

Rom. 9. 23.

Veram Dei gratiam defendi posse , etiamsi nullum esset , ut volebat Pelagius , originale peccatum.

Vide lib. 2.
Contra duas epistolas pelag. c. 6.

ubi meritum non est. Nulla quippe merita, etiam secundum ipsos pelagianos, possunt in parvulis inveniri, cur alii eorum mittantur in regnum, alii verò alienentur à regno. Sicut autem nunc, ut ostenderem gratiam Dei non secundum merita nostra dari, secundum utrumque sensum hoc defendere malui; & secundum nostrum scilicet, qui obstrictos originali peccato parvulos dicimus, & secundum pelagianorum, qui originale negant esse peccatum; nec tamen ideo mihi est ambigendum, habere parvulos quod eis dimittat qui salvum tertio * libro de Libero arbitrio secundum utrumque sensum restiti manichæis, sive supplicia, sive primordia naturæ sint ignorantia & difficultas, sine quibus nullus hominum nascitur; & tamen unum horum teneo: ibi quoque à me satis evidenter expressum, quod non sit ista natura instituti hominis, sed pœna damnati.

30. Frustrà itaque mihi de illius libri mei vetustate præscribitur, ne agam causam sicut debeo agere parvulorum, & inde gratiam Dei non secundum merita hominum dari, perspicuæ veritatis luce convincam. Si enim quando libros de Libero arbitrio laicus ^a cœpi, presbyter explicavi, adhuc de damnatione infantium non renascentium & de renascentium liberatione dubitarem; nemo, ut opinor, esset tam injustus atque invidus, qui me proficere prohiberet, atque in hac dubitatione remanendum mihi esse judicaret. Cùm verò rectiùs possit intelligi, non me propterea de hac

^a Am. & Er. laicus Rome cœpi, & in Africa presbyter explicavi.

Matth. I.
21.
* Cap. 20.
& 23.

hæc re dubitasse credi oportere, quia contra quos mea dirigebatur intentio, sic mihi visi sunt refellendi, ut sive pœna esset peccati originalis in parvulis, quod veritas habet, sive non esset, quod nonnulli errantes opinantur; nullo modo tamen, quam manichæorum error inducit, duarum naturarum, boni scilicet & mali, permixtio crederetur: absit ut causam parvulorum sic relinquamus, ut esse nobis dicamus incertum, utrum in Christo regenerati, si moriantur parvuli, transeant in æternam salutem; non regenerati autem transeant in mortem secundam: quoniam quod scriptum est: *Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit*; aliter rectè intelligi non potest: nec à morte perpetua, quæ justissimè est retributa peccato, liberat quemquam pussillorum atque magnorum, nisi ille qui propter remittenda & originalia & propria nostra peccata mortuus est sine ullo suo originali proprio peccato. Sed quare illos potius quam illos? Iterum atque iterum dicimus, nec nos piget: *O homo, tu quis es qui respondeas Deo? Inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus.* Et hoc adjiciamus: *Altiora te ne quesieris, & fortiora te ne scrutatus fueris.*

31. Videtis enim, carissimi, quàm sit absurdum, & à fidei sanitate atque sinceritate veritatis alienum, ut dicamus parvulos mortuos secundum ea judicari, quæ præsciti sunt facturi esse si viverent? In hanc autem sententiam, quam certè omnis sensus humanus quantulacùmque ratione subnixus, maximèque christianus exhorret, ire compulsi sunt, qui

Rom. 5.12.

Rom. 9.20.
Rom. 11.
33.
Eccli. 3.22.

Parvulos non judicari secundum ea quæ præsciti sunt facturi si viverent.

sic à pelagianorum errore alieni esse voluerunt, ut tamen gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, qua nobis una post lapsum primi hominis, in quo omnes cecidimus, subvenitur, secundum merita nostra dari sibi adhuc existiment esse credendum, & disputatione insuper proferendum. Quod ipse Pelagius ante orientales episcopos judices, damnationis suæ timore damnavit. Hoc autem si non dicatur, de mortuorum scilicet operibus, quæ facturi fuerant si viverent, bonis aut malis, ac per hoc nullis & in ipsa Dei præscientia non futuris; hoc ergo si non dicatur, quod cernitis quanto errore dicatur; quid restabit, nisi ut gratiam Dei non secundum merita nostra dari, quod contra hæresim pelagianam catholica defendit Ecclesia, remota contentionis caligine fateamur; atque id maximè in parvulis evidentiore veritate cernamus? Neque enim fato cogitur Deus illis infantibus subvenire, illis autem non subvenire; cum sit utrisque causa communis: aut res humanas in parvulis non divina providentia, sed fortuitis agi casibus opinabimur, cum rationales vel damnandæ vel liberandæ sint animæ; quandoquidem nec passer cadit in terram sine voluntate Patris nostri qui in cælis est: aut parentum negligentia sic tribuendum est, quod parvuli sine baptismo moriuntur, ut nihil ibi agant superna judicia; tamquam ipsi qui hoc modo malè moriuntur, parentes sibi negligentes voluntate propria de quibus nascerentur, elegerint: quid dicam, quod parvulus aliquando ante quam illi per ministerium baptizantis succurri possit, expirat? Plerumque enim festinantibus parentibus, & paratis ministris, ut baptismus parvulo de-

Non fato fieri, ut infantibus aliis subveniatur, aliis non subveniatur.

Matt. 10. 29.

detur, Deo tamen nolente non datur, qui eum paululum in hac vita non tenuit ut daretur. Quid etiam, quod aliquando parvulis infidelium filiis potuit, ne irent in perditionem, & filiis fidelium non potuit baptismo subveniri? Ubi certè ostenditur, quod personarum apud Deum non sit acceptio: alioquin cultorum suorum potiùs, quam inimicorum filios liberaret.

Rom. 2. II.

32. JAM verò, quoniam a de dono perseverantiæ nunc agimus, quid est quod morturo non baptizato subvenitur, ne sine baptismo moriatur; & baptizato casuro non subvenitur, ut antè moriatur? Nisi fortè illi adhuc absurditati auscultabimus, qua dicitur nihil prodesse cuiquam mori antequàm cadat, quia secundum eos actus judicabitur, quos eum præscivit Deus acturum fuisse si viveret. Hanc perversitatem sanitati fidei tam vehementer adversam, quis patienter audiat? Quis ferat? Et tamen hoc dicere urgentur, qui non fatentur gratiam Dei non secundum merita nostra dari. Qui autem nolunt dicere unumquemque mortuorum secundum ea judicari, quæ Deus illum præscivit acturum fuisse si viveret, intuentes quàm manifesta falsitate & quanta absurditate dicatur; non eis remanet cur dicant, quod in pelagianis damnavit, & ab ipso Pelagio damnari fecit Ecclesia, gratiam Dei secundum merita nostra dari: cum videant alios parvulos non regeneratos ad æternam mortem, alios autem regeneratos ad æternam vitam tolli de hac vita; ipsosque regeneratos, alios perseverantes usque in finem hinc ire, alios quousque decidant hinc tene-

CAPUT XIII.

a

GG 4

ri,

a Am. Er. & MSS. de dono perseverantiæ.

ri, qui utique non decidissent, si antequam laberentur hinc exissent; & rursus quosdam lapsos, quousque redeant, non exire de hac vita, qui utique perirent, si antequam redirent, exirent.

33. Unde satis dilucidè ostenditur, & inchoandi, & usque in finem perseverandi gratiam Dei non secundum merita nostra dari; sed dari secundum ipsius secretissimam, eandemque justissimam, sapientissimam, beneficentissimam voluntatem: quoniam quos prædestinavit, ipsos & vocavit vocatione illa, de qua dictum est: *Sine penitentia sunt dona & vocatio Dei.* Ad quam vocationem pertinere nullus est homo ab hominibus certa asseveratione dicendus, nisi cum de hoc sæculo exierit: in hac autem vita humana quæ tentatio est super terram, qui videtur stare, videat ne cadat. Ideo quippe (sicut jam supra * diximus) non perseveraturi perseveraturis providentissima Dei voluntate miscentur, ut esse discamus non alta sapientes, sed humilibus consentientes, & cum timore & tremore nostram ipsorum salutem operemur: Deus est enim qui operatur in nobis & velle & operari pro bona voluntate. Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere & dicere: hoc est pium, hoc verum, ut sit humilis & submissa confessio, & detur totum Deo. Cogitantes credimus, cogitantes loquimur, cogitantes agimus quidquid agimus: quod autem adtinet ad pietatis viam & verum Dei cultum, non sumus idonei cogitare aliquid tamquam ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex Deo

Rom. 8. 20.

Rom. 11. 29.

Job. 7. 1.
I. Cor. 10. 12.

* Cap. 8.

Rom. 12. 16.
Philipp. 2. 12. & 13.

2. Cor. 3. 5.

Deo est. *Non enim est in potestate nostra cor nostrum & nostræ cogitationes;* unde idem qui hoc ait, item dicit Ambrosius: *Quis autem tam beatus qui in corde suo semper adscendat? Sed hoc sine divino auxilio qui fieri potest? Nullo profectò modo. Denique, inquit, suprâ eadem Scriptura dicit: Beatus vir cujus est auxilium ejus abs te, Domine, adscensus in corde ejus.* Hoc utique ut diceret, non solum in litteris sacris legebat, sed sicut de illo viro sine dubitatione credendum est, etiam in corde suo sentiebat Ambrosius. Quod ergo in sacramentis fidelium dicitur, ut sursum cor habeamus ad Dominum, munus est Domini: de quo munere ipsi Domino Deo nostro gratias agere, à sacerdote post hanc vocem quibus hoc dicitur admonentur; & dignum ac justum esse respondent. Cum enim non sit in nostra potestate cor nostrum, sed divino sublevetur auxilio, ut adscendat, & quæ sursum sunt sapiat, ubi Christus est in dextra Dei sedens, non quæ super terram: cui de hac tanta re agenda sunt gratiæ, nisi hoc facienti Domino Deo nostro, qui nos per tale beneficium liberando de profundo hujus mundi, elegit, & prædestinavit ante constitutionem mundi?

34. SED ajunt *prædestinationis definitionem utilitati prædicationis adversam.* Quasi verò adversata sit Apostolo prædicanti. Nonne ille Doctor gentium in fide, & veritate, & prædestinationem totiens commendavit, & verbum Dei prædicare non destitit? Numquid quia dixit: *Deus est qui operatur in vobis, & velle, & operari pro bona voluntate;* ideo non ipse, & ut velimus quæ Deo placeant, & ut operemur, hortatus est?

Aut

De fuga
sæculi c. I.
Ibidem.

Psal. 83. 6.

In præfatione ad canonem Mis-
sæ.

Col. 3. 1.

CAPUT
XIV.

In epistola
Hilarii &
Prosperi.

Prædicationis
doctrinam
utilitati
prædicationis non
esse adver-
sam.

Phil. 2. 13

Aut quia dixit: *Qui in vobis bonum opus cepit, perficiet usque in diem Christi Jesu;* ideo ut inciperent homines, & perseverarent usque in finem, ipse non suavit? Nempe ipse Dominus hominibus præcepit ut crederent, atque ait: a *Credite in Deum, & in me credite;* nec tamen ideo ejus falsa sententia est, nec vana definitio ubi ait: *Nemo venit ad me, id est, nemo credit in me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.* Nec rursus, quia vera est hæc definitio, ideo vana est illa præceptio. Cur ergo prædicationi, præceptioni, exhortationi, correptioni, quæ omnia frequentat Scriptura divina, existimamus inutilem definitionem prædestinationis, quam commendat eadem Scriptura divina?

35. An quisquam dicere audebit, Deum non præscisse quibus esset daturus ut crederent, aut quos daturus esset Filio suo, ut ex eis non perderet quemquam? Quæ utique si præscivit, profectò beneficia sua, quibus nos dignatur liberare, præscivit. Hæc^b est PRÆDESTINATIO SANCTORUM, nihil aliud: præscientia scilicet & præparatio beneficiorum Dei, quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur. Ceteri autem ubi nisi in massa perditionis justo divino judicio relinquuntur? Ubi tyrii relictii sunt & sidonii, qui etiam credere potuerunt, si mira illa Christi signa vidissent. Sed quoniam ut crederent, non erat eis datum, etiam unde crederent est negatum. Ex quo apparet habere quosdam in ipso ingenio divinum naturaliter munus intelligentiæ, quo

^b
Prædestinatio, quid.

^a Lov. *Creditis.* Am. Er. & MSS. *Credite:* juxta præc.
^b Ita MSS. At editi: *Hæc prædestinatio sanctorum nihil aliud est quam præscientia scilicet &c.*

quo moveantur ad fidem, si congrua suis mentibus, vel audiant verba, vel signa conspiciant: & tamen si Dei altiore judicio, à perditionis massa non sunt gratiæ prædestinatione discreti, nec ipsa eis adhibentur vel dicta divina vel facta, per quæ possent credere, si audirent utique talia vel viderent. In eadem perditionis massa relictii sunt etiam judæi, qui non potuerunt credere factis in conspectu suo tam magnis clarisque virtutibus. Cur enim non poterant credere, non tacuit Evangelium, dicens: *Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non crediderunt in eum, ut sermo Isaia propheta impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui revelatum est? Et ideo non poterant credere, quia iterum dixit Isaia: Excæcavit oculos eorum, & induravit cor illorum, ut non videant oculis, nec intelligant corde, & convertantur, & sanem illos.* Non erant ergo sic excæcati oculi, nec sic induratum cor tyriorum & sidoniorum: quoniam credidissent, si qualia viderunt isti signa vidissent. Sed nec illis profuit quod poterant credere, quia prædestinati non erant ab eo, cujus inscrutabilia sunt judicia, & investigabiles viæ; nec istis obfuisset quod non poterant credere, si ita prædestinati essent, ut eos cæcos Deus illuminaret, & induratis cor lapideum vellet auferre. Verum quod dixit Dominus de tyriis & sidoniis, aliquo alio modo potest fortassis intelligi: neminem tamen venire ad Christum, nisi cui fuerit datum, & eis dari qui in illo electi sunt ante constitutionem mundi, proculdubio confitetur, à quo non surdis auribus cordis eloquium divinum auribus carnis auditur. Et tamen

Joan. 12.
37. & seq.

Isai. 53. 1.

Isai. 6. 10.

Rom. II. 33.

men hæc prædestinatio, quæ satis apertè etiam verbis evangelicis explicatur, non prohibuit Dominum & propter incipiendum dicere, quod paulò antè commemoravi: *Credite in Deum, & in me credite*; & propter perseverandum: *Oportet semper orare, & non deficere*. Audiunt enim hæc & faciunt, quibus datum est: non autem faciunt, sive audiant, sive non audiant, quibus non datum est. Quia vobis, inquit, datum est nosse mysterium regni cælorum, illis autem non est datum. Quorum alterum ad misericordiam, alterum ad iudicium pertinet illius, cui dicit anima nostra: *Misericordiam & iudicium cantabo tibi, Domine*.

36. Nec prædestinationis igitur prædicatione impedienda est. prædicatione fidei perseverantis & proficientis, ut quod oportet audiant, quibus datum est ut obediant. Quomodo enim audient sine prædicante? Nec rursus prædicatione fidei proficientis, & usque ad ultimum permanentis, impedienda est prædicatione prædestinationis, ut qui fideliter & obedienter vivit, non de ipsa obedientia tamquam de suo non accepto bono extollatur; sed qui gloriatur, in Domino gloriatur. *In nullo enim gloriandum, quando nostrum nihil sit*. Quod vidit fidelissimè Cyprianus, & fidentissimè definivit, per quod utique prædestinationem certissimam pronuntiavit. Nam *si in nullo gloriandum est, quando nostrum nihil sit*; profectò nec de obedientia perseverantissima gloriandum est: nec ita nostra, tamquam non sit nobis desuper donata, dicenda est. Et ipsa igitur Dei donum est, quod se daturum Deus vocatis suis illa vocatione, de qua dictum est: *Sine penitentia sunt dona & vocatio Dei*; om-

omni christiano confitente præscivit. Hæc est igitur prædestinatio, quam fideliter atque humiliter prædicamus. Nec tamen idem doctor & factor, qui & in Christum credidit, & in sancta obedientia usque ad passionem pro Christo perseverantissimè vixit, ideo cessavit prædicare Evangelium, exhortari ad fidem piòsque mores, atque ad ipsam usque in finem perseverantiam, quoniam dixit: *In nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit*; ubi veram Dei gratiam, id est, quæ non secundum merita nostra datur, sine ulla ambiguitate declaravit: quam se daturum quoniam præscivit Deus, his Cypriani verbis proculdubio prædestinatio prædicata est: quæ si Cyprianum à prædicatione obedientiæ non prohibuit, nec nos utique debet prohibere.

37. Quàmvis ergo dicamus Dei donum esse obedientiam; tamen a homines exhortamur ad eam. Sed illis qui veritatis exhortationem obedienter audiunt, ipsum donum Dei datum est, hoc est, obedienter audire: illis autem qui non sic audiunt, non est datum. Non enim quicumque, sed Christus: *Nemo, inquit, venit ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo; & vobis datum est nosse mysterium regni cælorum, illis autem non est datum*. Et de continentia: *Non omnes, inquit, capiunt verbum hoc, sed quibus datum est*. Et cum Apostolus ad pudicitiam conjugalem conjuges hortaretur: *Vellem, inquit, omnes homines esse sicut me ipsum; sed unusquisque proprium donum habet à Deo, alius sic, alius autem sic*. Ubi satis ostendit, non tantum continentiam donum Dei

esse, sed conjugatorum etiam castitatem. Quæ cum vera sint, hortamur tamen ad hæc, quantum cuique nostrum datum est ut possit hortari; quia & hoc ejus donum est, in cujus manu sunt & nos & sermones nostri. Unde **Sap. 7. 16.** & **1. Cor. 3. 10.** & **Ibid. 5. &c.** *Secundum gratiam*, inquit, *quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui.* Et alio loco: *Unicuique*, inquit, *sicut Dominus dedit: ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat, aliquid est, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Ac per hoc sicut exhortatur & prædicat rectè, sed ille qui accepit hoc donum; ita exhortantem rectè atque prædicantem profectò ille obedienter audit, qui accepit hoc donum. Hinc est quod Dominus, cum eis loqueretur, qui carnis aures apertas haberent, dicebat tamen: *Qui habet aures audiendi, audiat*; quas non omnes habere proculdubio noverat. A quo autem habeant, quicumque habent, ipse Dominus ostendit, ubi ait: *Dabo eis cor cognoscendi me, & aures audientes.* Aures ergo audiendi, ipsum est donum obediendi, ut qui id haberent, venirent ad eum, ad quem nemo venit, nisi fuerit ei datum à Patre ipsius. Exhortamur ergo atque prædicamus; sed qui habent aures audiendi, obedienter nos audiunt: qui verò eas non habent, fit in eis quod scriptum est: *Ut audientes non audiant*; audientes videlicet corporis sensu, non audiant cordis assensu. Cur autem illi habeant aures audiendi, illi non habeant, hoc est, cur illis datum sit à Patre ut veniant ad Filium, illis autem non sit datum; quis cognovit sensum Domini, aut quis ejus consiliarius fuit?

Aut

Rom. 11. 34.

Aut tu quis es, ò homo, qui respondeas **Rom. 9. 20.** Deo? Numquid ideo negandum est quod apertum est, quia comprehendere non potest quod occultum est? Numquid, inquam, propterea dicturi sumus quod ita esse perspicimus, non ita esse, quoniam cur ita sit non possumus invenire?

38. SED ajunt, ut scribitis: *Neminem posse correctionis stimulis excitari, si dicatur in conventu Ecclesiæ audientibus multis: Ita se habet de prædestinatione definita sententia voluntatis Dei, ut alii ex vobis de infidelitate accepta obediendi voluntate veneritis ad fidem, vel accepta perseverantia maneatis in fide; ceteri verò qui in peccatorum delectatione remoramini, ideo nondum surrexistis, quia necdum vos adiutorium gratiæ miserantis erexit. Verumtamen si qui estis necdum vocati, quos gratia sua prædestinaverit eligendos, accipietis eandem gratiam, qua velitis & sitis electi: & si qui obeditis, si prædestinati estis rejiciendi, subtrahentur obediendi vires, ut obedire cessetis.* Ista cum dicuntur, ita nos à confitenda vera Dei gratia, id est, quæ non secundum merita nostra datur, & à confitenda secundum eam prædestinatione sanctorum detertere non debent; sicut non deterremur à confitenda præscientia Dei, si quis de illa populo sic loquatur, ut dicat: *Sive nunc rectè vivatis, sive non rectè, tales eritis postea, quales vos Deus futuros esse præscivit, vel boni si bonos, vel mali si malos.* Numquid enim, si hoc audito nonnulli in torporem segnitiamque vertantur, & à labore proclives ad libidinem post concupiscentias suas eant, propterea de præscientia

CAP. XV.
Prædestinationis
prædicandæ ratio
incommoda
& inepta.

Contra
præscientiæ
prædicationem
eadem ob-
jectari pos-
se, quæ con-
tra prædes-
tinationem.

Dei

Dei falsum putandum est esse, quod dictum est? Nonne si Deus illos bonos futuros esse præcivit, boni erunt, in quantalibet nunc malignitate versentur; si autem malos, mali erunt, in quantalibet nunc bonitate cernantur? Fuit quidam in nostro monasterio, qui corripientibus fratribus, cur quædam non facienda faceret, & facienda non faceret, respondebat: Qualiscumque nunc sim, talis ero qualem me Deus futurum esse præcivit. Qui profectò & verum dicebat, & hoc vero non proficiebat in bonum; sed usque adeo profecit in malum, ut deserta monasterii societate fieret canis reversus ad suum vomitum: & tamen adhuc qualis sit futurus, incertum est.

a Numquid ergo propter hujusmodi a animas ea quæ de præscientia Dei vera dicuntur, vel neganda sunt vel tacenda; tunc scilicet, quando si non dicantur, in alios itur errores?

CAPUT
XVI.

Matt. 6. 8.

39. SUNT etiam qui propterea vel non orant, vel frigidè orant, quoniam Domino dicente didicerunt, scire Deum quid nobis necessarium sit, priùsquàm petamus ab eo. Num propter tales hujus sententiæ veritas deserenda, aut ex Evangelio delenda putabitur? Imò cum constet alia Deum, danda etiam non orantibus, sicut initium fidei; alia non nisi orantibus præparasse, sicut usque in finem perseverantiam: profectò qui ex se ipso hanc se habere putat, non orat ut habeat. Cavendum est igitur, ne dum timemus ne tepescat hortatio, exstinguatur oratio, accendatur elatio.

Verum
quando di-
cendum,
quando ta-
cendum.

40. Dicatur ergo verum, maximè ubi ali-
qua
a Editi, propter hujusmodi causas. Omnes propè
MSS. animas.

qua quæstio ut dicatur impellit, & capiant qui possunt; ne fortè cum tacetur propter eos qui capere non possunt, non solum veritate fraudentur, verum etiam falsitate capiantur, qui verum capere quo caveatur falsitas possunt. Facile est enim, imò & utile, ut taceatur aliquod verum propter incapaces. Nam unde est illud Domini: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis illa portare modò?* Et illud Apostoli: *Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus: quasi parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam; nondum enim poteratis, sed nec adhuc quidem potestis?* Quàmvis modo quodam dicendi fieri possit, ut id quod dicitur, & parvulis lac, & grandibus esca sit. Sicut: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum;* quis christianus tacere potest? Quis capere? Aut quid in doctrina sana potest inveniri grandius? Quod tamen & parvulis non tacetur & a grandibus, nec parvulis occultatur à grandibus. Sed alia est ratio verum tacendi, alia verum dicendi necessitas. Caussas verum tacendi longum est omnes quærere vel inserere: quarum tamen est & hæc una, ne peiores faciamus eos qui non intelligunt, dum volumus eos qui intelligunt facere doctiores; qui nobis aliquid tale tacentibus doctiores quidem non fiunt, sed nec peiores fiunt. Cum autem res vera ita se habet, ut fiat pejor nobis eam dicentibus, ille qui capere non potest; nobis autem tacentibus, ille qui potest: quid putamus esse fa-
TOM. IV. HH cien-

a Sic MSS. At editi, & parvulis non tacetur, & nec grandibus nec parvulis occultatur.

Joan. 16.
12.

1. Cor. 3. 1.

Idem &
lac parvu-
lis, & gran-
dibus esca
esse potest.
Joan. 1. 1.

Verum ta-
cendi vel
non tacen-
di caussæ.